

Hodnocení učitele střední školy žáky

V tomto příspěvku bych se chtěl vyjádřit k některým aspektům hodnocení práce učitele střední školy. Kdo, jak a jak často takové hodnocení provádí? Jaký význam toto hodnocení může mít pro učitele, vedení školy a další vyšší složky odpovědné za vzdělání. V druhé části je uveden můj vlastní pokus auto-evaluace práce učitele cestou hodnocení jeho práce samotnými žáky.

Příspěvek zahrnuje pouze mou osobní zkušenost z práce učitele na ISŠ v trvání 5 let. Nejde tedy o nějaký pokus o širší zevšeobecnění, ale na druhou stranu je moje pozorování dostatečně dlouhé na to, abych mohl vyjádřit několik oprávněných domněnek o této oblasti v rámci středního školství jako celku.

Obecně o hodnocení práce učitele střední školy

Z hlediska funkcí školy je vyučovací proces prováděný formou výuky žáků ve vyučovacích hodinách její funkcí základní. Zde se prakticky realizují veškeré předem stanovené a naplánované úkoly výchovy a vzdělávání.

Učitel je pak realizátorem těchto úkolů za předpokládaného přispění žáků. Na úroveň výuky jsou kladeny jisté požadavky, které učitel zná a realizuje je. O obsahu těchto požadavků jsou různé představy. Konečným výstupem je pak hodnocení žáka známkou, čímž učitel stvrzuje jeho způsobilost pro další studium.

To, zda jsou požadavky na kvalitu výuky naplněny, hodnotí:

- Samotný učitel pomocí vlastního sebehodnocení
- Vedení školy cestou hospitací, jinými způsoby jako celkovým hodnocením prospěchu, šetřením různých stížností, zejména žáků a jejich rodičů na způsob výuky
- Česká školní inspekce
- Samotní žáci, účastníci výuky, pouze neformální hodnocení v ústním podání

V mé učitelské praxi se tento systém hodnocení realizoval takto:

Vlastní sebehodnocení jsem rozšířil na dotazníkové hodnocení mé práce žáky ve 3 a 4 roce praxe. Dále jsem v hodnocení nepokračoval z toho důvodu, že tato činnost nebyla nijak podporována.

Vedením školy jsem byl hospitalizován 5x. Výsledkem bylo hodnocení jedné hodiny, bez nějakých návazných zjišťování například plnění tematického plánu, používané formy a metody výuky v dalších hodinách, způsoby aktivizace žáků, co se osvědčilo apod. Tedy kontrola jedné z 700 hodin výuky v roce.

Českou školní inspekci 1x

Na obsahovou náplň učiva, na nové formy a metody výuky, na vlastní zvyšování kvalifikace jsem nebyl dotazován nikým, pouze formálně jsem předkládal plán samostudia vedení školy.

Perličkou byl názor ČŠI na to, že jí zájímají formy a způsoby vedení výuky, obsahová náplň učiva je ale výhradně v kompetenci ředitele školy.

Pokud tuto situaci srovnám s mým předcházejícím zaměstnáním v armádě a v privátní firmě, není možné o nějakém srovnání vůbec hovořit. Hodnocení práce je zde podstatně intenzivnější, zaměřené na výkon a kvalitu.

Jednou z hlavních zásad a pravidel managementu je: „Kdo neměří – neřídí“. V současné školní praxi nejsou stanoveny ani jasné standardy pro vedení výuky ani systém kontroly jejich naplňování. Zábavné bylo, že i tu jednu hospitaci za rok někteří učitelé prožívali velmi těžce.

Zdá se mi neuvěřitelné, že stát, který financuje veřejné školství, rezignuje na schopnost průběžné modernizace výukových programů odborných předmětů a přenechává tuto úlohu samotnému vedení školy. To však, byť by bylo sebeosvícenější, tuto roli plnit nemůže. Nemá na to síly ani prostředky. Připomeňme, že dříve tuto roli plnily odbory na jednotlivých ministerstvech, které byly schopny sledovat oborové trendy a ovlivňovat náplň výuky odborných předmětů na státních středních školách včetně kontroly jejich plnění.

Shrnu li to, co bylo doposud řečeno. Základním způsobem hodnocení práce učitele je jeho sebehodnocení.

Hodnocení učitele žáky, které vyučuje

Pokud se učitel rozhodne, že se chce o vlastní práci dozvědět něco více, než to co mu poskytují nadřízení, musí o to požádat vlastní žáky. Některé školy již tento systém zavádějí pouze s tím rozdílem, že je oficiální a výsledky slouží pro vedení školy k dalšímu rozhodování.

Já jsem si vybral dva způsoby dotazování žáků:

- Hodnocení výuky předmětu (dotazník jsem vytvořil s pomocí příkladů na internetu)
- Hodnocení učitele žákem (dotazník jsem převzal ze zdroje na internetu)

Výsledky, jaké jsem dosáhl, jsou k nahlédnutí na konci článku.

Dovolím si k nim přidat několik vlastních komentářů.

Výsledkem dotazování bylo, že jsem získal řadu informací, které by pro mě byly jinak naprosto nepřístupné. Tyto jsem pečlivě vyhodnotil a v řadě případů vyvodil některá opatření, ke zlepšení zejména informovanosti žáků o svých záměrech, způsobech práce v hodině, případně úpravě prezentací a cvičení.

Výsledky dotazování jsou vyjádřeny průměrem známek. To je však jen jeden pohled. Výsledky je možné číst i tak, že zjišťujeme, kolik studentů nás v té či jiné oblasti hodnotí známkou 1 a 2, kolik studentů horší známkou. Není nic divného na tom, že studenti s lepším prospěchem jsou v hodnocení učitele pozitivněji naladěni k lepšímu hodnocení a studenti s horším prospěchem naopak. V mém případě jedna ze tříd o 26 žácích měla ve svém středu 1/3 žáků s průměrným prospěchem 3 a 1/3 s prospěchem nad 2,5. S tím korelovalo i hodnocení. Zhruba 50% žáků mě hodnotila v každé otázce mezi 1-2, zbytek různě podle typu otázky. Ti žáci, které jsem do učení „nutil“, to zpravidla neocenili.

Další samostatnou kategorií jsou třídy nástavbového studia, které mají se studiem značné potíže. Žáci pod tlakem povinností, které zvládají jen s vypětím sil, hodnotí požadavky na ně kladené velmi kriticky. Řada z nich, kteří se zúčastnili dotazování, studium nedokončili.

Poslední poznámka se týká dotazníku na hodnocení předmětu management. Zde je nutné si uvědomit, že předmět management je nový předmět, který žáci nikdy před tím nestudovali. To zvyšuje nároky na jeho studium. Z hodnocení vyplývá, že nejlépe předmět hodnotili studenti dálkového studia, kteří mají již praktickou představu o probíraných tématech.

Hodnocení práce učitele ze strany studentů vřele doporučuji. Jsou to dnes moderně řečeno naši „zákazníci“, alespoň co se týče vzdělávacího procesu a někteří z nich očekávají, že je něco naučíme pro praktický profesní život, který je po maturitě čeká.

Vyhodnocení výsledků záleží na řadě faktorů, a proto i když nejsme hodnoceni v samých superlativech, může nám o naši práci něco napovědět.

Hodnocení učitele žákem

Jméno učitele: .....Předmět: .....

Instrukce: Pokuste se vybavit si vyučovací hodiny a pravdivě odpovězte na níže položené otázky.

Každou větu v dotazníku si nejprve pořádně přečtěte. Na jednotlivé otázky budete odpovídat čísly (jakoby známkami) od 1 do 5 s tím, že známka 1 vyjadřuje váš naprostý souhlas a naopak známka 5 znamená váš naprostý nesouhlas:

S O U H L A S		NĚCO"MEZI"	N E S O U H L A S	
1	2	3	4	5
nejvíce výstižně	dosti výstižně	těžko rozhodnout	málo výstižně	nejméně výstižně

Svou odpověď ve formě čísla 1 až 5 napište nad tečky vždy na **začátek věty**. Pokuste se, nepoužívat příliš často neutrální odpověď 3 (něco "mezi"). Když se spletete, nebo si odpověď rozmyslíte a chcete ji změnit, přeškrtněte číslo, které chcete opravit, a napište to, co platí.

Nic nepřeskakujte, odpovězte na každou otázku.

1. .... Učitel vyučuje svůj obor s velkým nadšením.
2. .... Neučí nudně, má smysl pro humor.
3. .... Při vyučování dokáže udržet moji pozornost po celou dobu výuky.
4. .... Učitel vysvětluje učivo jasně, srozumitelně a přesvědčivě.
5. .... Užívá nejrůznější materiály, které má pečlivě připraveny.
6. .... Dokáže nás ze svého předmětu hodně naučit.
7. .... Vykládá látku tak, že si bez potíží můžeme dělat poznámky.
8. .... Vybízí nás, abychom se dotazovali a otázky důkladně zodpovídá.
9. .... Učitel se k nám chová přátelsky.
10. ... Když ho požádáme o radu, udělá si pro nás vždy čas.
11. ... Nikoho nezesměšňuje, nedělá „podrazy“.
12. ... Chová se ke všem stejně, nemá žádné oblíbené nebo neoblíbené žáky.
13. ... Je velmi klidný a trpělivý, umí se vždy dobře ovládat.
14. ... S přehledem řeší případné konfliktní situace, je rozhodný.
15. ... Chodí vždy dobře upravený.
16. ... Většinu z nás oslovuje křestním jménem.
17. ... Nepoužívá při mluvení žádná vulgární slova.
18. ... Dokáže vždy přiznat svou chybu.
19. ... Ve třídě si udržuje klid a pořádek, má dobrou kázeň.
20. ... Lze říci, že u mě probudil větší zájem o daný předmět.
21. ... Je důsledný a přiměřeně náročný.
22. ... Při hodnocení našich výkonů je vždy spravedlivý.
23. ... Užívá více pochval než trestů.
24. ... Má radost z našich úspěchů.
25. ... Při hodinách se často usmívá, vytváří příjemnou atmosféru.

Další charakteristiky (níže uveďte další typické vlastnosti učitele - můžete využít i druhé strany)

Hodnocení úspěšnosti učitele

Kritéria úspěšnosti učitele se obvykle člení na **osobnostní vlastnosti** (jsou relativně trvalejší) a kritéria **výkonnosti a chování** (jsou typická svou relativní proměnlivostí, patří sem: znalosti, dovednosti, postoje, kvalifikace, vztahy k lidem, k práci apod.).

Jednotlivé položky dotazníku tak byly rozděleny do těchto **tří skupin**, oblastí zkoumání:

1) **osobnostní vlastnosti** (8 položek): charakterové, temperamentové, volní, smysl pro spravedlnost,

2) **didaktické schopnosti, dovednosti** (9 položek): tj. metodická i odborná připravenost: úroveň používaných metod a forem výuky, jeho schopnost výkladu, zájem o svůj obor, motivace k práci,

3) **pedagogicko-psychologické charakteristiky** (8 položek): pedagogický takt, sociálně psychologické dovednosti učitele, jeho vztah k žákům, systém hodnocení apod.

Při tomto rozdělení jsme si vědomi jisté nedokonalosti, jak už tomu při třídění pedagogicko-psychologických jevů bývá, některé oblasti se překrývají.

V níže uvedené tabulce jsou shrnuty dosavadní výsledky několikaletého výzkumu, ve kterém studenti středních škol hodnotili toho učitele ze základní školy, kterého si **nejvíce váží**. Pořadí jednotlivých otázek je stanoveno podle aritmetické průměru, který leží uprostřed tzv. **intervalu úspěšnosti**. Tento interval byl pro každou položku matematicky vypočten jako aritmetický průměr $\pm$ jedna směrodatná odchylka dané otázky.

Poř.	Osobnostní vlastnosti		Didaktické schopnosti		Pedag. psych. charakt.	
	Číslo ot.	Interval úsp.	Číslo ot.	Interval úsp.	Číslo ot.	Interval úsp.
1.	15	1,21-1,52	4	1,24-1,32	24	1,18-1,55
2.	9	1,21-1,68	6	1,31-1,73	16	1,29-1,97
3.	22	1,31-1,67	7	1,34-1,82	10	1,38-1,76
4.	17	1,43-1,59	19	1,41-1,64	11	1,48-1,90
5.	21	1,46-1,90	3	1,46-1,77	25	1,48-1,97
6.	18	1,50-2,10	2	1,46-1,86	20	1,61-2,48
7.	14	1,52-1,71	8	1,48-2,28	12	1,75-2,34
8.	13	1,76-2,21	1	1,55-1,93	23	1,93-2,42
9.	--	---	5	1,68-2,18	--	---

Tabulka: výsledky dotazníku „Hodnocení učitele žákem“ - **normy pro úspěšného učitele**

Hodnocení učitele žákem

1. Učitel vyučuje svůj obor s velkým nadšením.	1.17	1.69	1,24-1,32	1
2. Neučí nudně, má smysl pro humor.	2.1	2.23	1,31-1,73	2
3. Při vyučování dokáže udržet moji pozornost po celou dobu výuky.	2.50	3.15	1,34-1,82	3
4. Učitel vysvětluje učivo jasně, srozumitelně a přesvědčivě.	2.00	3.69	1,41-1,64	4
5. Užívá nejrůznější materiály, které má pečlivě připraveny.	1.17	1.53	1,46-1,77	5
6. Dokáže nás ze svého předmětu hodně naučit.	1.94	2.69	1,46-1,86	6
7. Vykládá látku tak, že si bez potíží můžeme dělat poznámky.	2.50	2.92	1,48-2,28	7
8. Vybízí nás, abychom se dotazovali a otázky důkladně zodpovídá.	1.94	2.46	1,55-1,93	8
19. Ve třídě si udržuje klid a pořádek, má dobrou kázeň.	2.11	2.76	1,68-2,18	19
9. Učitel se k nám chová přátelsky.	1.44	1.39	1,21-1,52	9
13. Je velmi klidný a trpělivý, umí se vždy dobře ovládat.	3.28	2.53	1,21-1,68	13
14. S přehledem řeší případné konfliktní situace, je rozhodný.	2.11	2.50	1,31-1,67	14
15. Chodí vždy dobře upravený.	1.50	1.42	1,43-1,59	15
17. Nepoužívá při mluvení žádná vulgární slova.	1.44	1.11	1,46-1,90	17
18. Dokáže vždy přiznat svou chybu.	1.39	2.42	1,50-2,10	18
21. Je důsledný a přiměřeně náročný.	2.17	2.23	1,52-1,71	21
22. Při hodnocení našich výkonů je vždy spravedlivý.	2.22	2.38	1,76-2,21	22
16. Většinu z nás oslovuje křestním jménem.	2.00	2.46	1,18-1,55	10
10. Když ho požádáme o radu, udělá si pro nás vždy čas.	1.44	1.84	1,29-1,97	11
11. Nikoho nezesměšňuje, nedělá „podrazy“.	2.33	2.23	1,38-1,76	12
12. Chová se ke všem stejně, nemá žádné oblíbené nebo neoblíbené žáky.	2.17	3	1,48-1,90	16
20. Lze říci, že u mě probudil větší zájem o daný předmět.	2.22	2.96	1,48-1,97	20
23. Užívá více pochval než trestů.	2.11	2.73	1,61-2,48	23
24. Má radost z našich úspěchů.	1.44	1.5	1,75-2,34	24
25. Při hodinách se často usmívá, vytváří příjemnou atmosféru.	1.28	1.53	1,93-2,42	25

Dotazník pro žáky ISS Na Karmeli – hodnocení výuky (odborné předměty)

Zakroužkuj nejvýstižnější odpověď, eventuálně doplň komentářem na zadní straně.

Studuji: 1. 2. 3. 4. ročník (N, D, dopiši za číslici)

Studijní obor:

Jsem: dívka chlapec

1.	Úroveň a srozumitelnost výkladu látky předmětu byla..	1 vysoká	2	3	4	5 nízká
2.	Názornost a obsahová úroveň zpracovaných prezentací používaných vyučujícím hodnotím jako..	1 vysoká	2	3	4	5 nízká
3.	Úroveň a výběr cvičení k rozlišení látky, jejich srozumitelnost a názornost byla..	1 vysoká	2	3	4	5 nízká
4.	Pomáhala vám případová studie Sen Market pochopit probírané teoretické problémy?	1 hodně	2	3	4	5 málo
5.	Kolik času vám zabralo zpracování požadované samostatné práce (prezentace, referát)	1 bez přípravy	2 do 1hod.	3 do 2hod.	4 do 3hod.	5 nad 3hod.
6.	Jak byste hodnotila úroveň metodického materiálu a pomoc vyučujícího pro zpracování samostatných úkolů	1 vysoká	2	3	4	5 nízká
7.	Jak dlouho jste se musel/a připravovat na test znalostí abyste měla jistotu dobré známky?	1 bez přípravy	2 do 1hod.	3 do 2hod.	4 do 3hod.	5 nad 3hod.
8.	Průběžné ověřování znalostí pomocí testů hodnotím jako ..	1 zecla spokojen	2	3	4	5 velmi nespokojen
9.	Vyhovovala vám práce se studijními materiály na webu janwe.cz	1 zecla spokojen	2	3	4	5 velmi nespokojen
10.	Podmínky známkování. Byla zvolena jasná kritéria hodnocení	1 srozumitelná	2	3	4	5 nesrozumitelná
11.	Návaznost předmětu na předcházející předměty	1 výborná	2	3	4	5 špatná
12.	Máte nějaké náměty ke zlepšení úrovně výuky předmětu?	1 nejsou	2	3	4	5 hodně

	Pokud ano, na zadní straně uveďte, jaká.					
13.	Můj zájem o předmět se během výuky	1 velmi zvýšil	2	3	4	5 ztratil
14.	Celková úroveň výuky předmětu	1 vynikající	2	3	4	5 nedostatečná

Otázka/třída	O4	N2	D3
1.	2.3	2.6	1.77
2.	1.7	1.7	1.4
3.	2.4	2	2.1
4.	3.5	3.3	1.2
5.	3.8	3.8	4.3
6.	2.2	2.5	1.77
7.	2.6	2.5	2.5
8.	2.1	1.7	1.1
9.	1.2	1.7	1.2
10.	1.2	1.3	1.1
11.	2.8	2.4	1.3
12.	1.1	1.1	1.1
13.	2.6	2.8	2.1
14.	2.32	2.47	1.6